

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้สถานศึกษาใช้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แทนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามคำสั่ง ที่ สพฐ. 293/2551 ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 2551 โดยให้โรงเรียนต้นแบบ การใช้หลักสูตร และโรงเรียนที่มีความพร้อมตามรายชื่อที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศ ปีการศึกษา 2552 ใช้หลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 และปีการศึกษา 2553 ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ใน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2, 4 และ 5 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 เป็นต้นไป ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทุกชั้นเรียน โดยกำหนดแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไว้ 4 ภารกิจ ดังนี้ 1) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) การดำเนินการระดับชั้นเรียน 3) การส่งเสริม สนับสนุนระดับสถานศึกษา 4) กำกับ ดูแลคุณภาพพระดับสถานศึกษาและกำหนดให้สถานศึกษามี หน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีองค์คณะบุคคลได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน เครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม สถานศึกษาจะต้องออกแบบ หลักสูตรสถานศึกษาให้ครอบคลุม ส่วนที่เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามที่ กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ การพัฒนาและการใช้หลักสูตรจะประสบผลสำเร็จได้จำเป็นต้อง อาศัยการบริหารจัดการหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจที่ชัดเจนตรงกัน เกี่ยวกับหลักสูตรรวมถึงสนใจการพัฒนาตนเองและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับ วิสัย วังษ์ใหญ่ (2543) ที่ กล่าวว่า “การทำความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาอย่างชัดเจนและ ถูกต้องถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา” เนื่องจากสถานศึกษา แต่ละแห่งมีบริบทต่างกัน ความพร้อมต่างกัน อีกทั้งมีความแตกต่างกันในด้านงบประมาณ ทรัพยากร สถานที่ และบุคลากร รวมทั้งผู้เรียนในสถานศึกษาแต่ละแห่งก็มาจากลักษณะทางสังคมที่ต่างกัน มีความรู้ความสามารถตลอดจนความต้องการที่แตกต่างกัน ดังนั้น การวางแผนในการบริหารจัดการ หลักสูตร จึงควรพิจารณาให้สอดคล้องสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวด้วย และ อิทธิกร เฟื่องรอด

(2552) กล่าวว่า “ผู้บริหารควรมีหลักการและแนวคิดทางบริหารการศึกษา ตลอดจนการใช้กระบวนการบริหารการศึกษาที่เหมาะสม เพื่อให้การจัดการบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพ”

โรงเรียนอนุบาลหนองคาย เป็นโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ปีการศึกษา 2552 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ซึ่งได้ผ่านกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และอยู่ระหว่างการใช้หลักสูตรการนำหลักสูตรไปใช้นั้น เป็นกระบวนการที่สำคัญมากเนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของการจัดการศึกษาตามหลักสูตรที่สร้างขึ้น ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา โรงเรียนมีผลงานดีเด่นในการเป็นโรงเรียนต้นแบบด้านต่าง ๆ อาทิ เป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานระดับประถม โรงเรียนคนดีศรีหนองคาย โรงเรียนต้นแบบยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา โรงเรียนต้นแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยจังหวัดหนองคาย อย่างไรก็ตาม จากรายงานผลการดำเนินงานโรงเรียนอนุบาลหนองคาย ปีการศึกษา 2550 สรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีผลการประเมินทั้งอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา ในระดับดีมาก 9 มาตรฐาน ในระดับดี 5 มาตรฐาน ซึ่งมาตรฐานในระดับดี ประกอบด้วย ด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณมีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะตามหลักสูตร มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ด้านครู มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ ด้านผู้บริหาร มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งทั้ง 5 มาตรฐานผลการประเมินยังไม่ดีมากหรือยังไม่ดีเลิศเหมือนกับ 9 มาตรฐานที่กล่าวมาและนั่นเป็นมาตรฐานที่เป็นปัญหาและท้าทายการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลหนองคายเป็นอย่างมาก ที่จะทำให้โรงเรียนมีความเป็นเลิศในทุกด้านและเป็นโรงเรียนต้นแบบที่สมบูรณ์ ให้เห็นความเปลี่ยนแปลงหรือความพยายามเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น ในการประเมินทั้งภายในและภายนอกครั้งต่อไป ดังนั้น ในการที่จะประสบผลดังกล่าวได้โรงเรียนอนุบาลหนองคาย จะต้องมีการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาที่ดี ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า โรงเรียนอนุบาลหนองคาย มีกระบวนการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาตามภารกิจอย่างไร และนำหลักการบริหารใดมาใช้เพื่อการบรรลุผลตามภารกิจของสถานศึกษา จึงทำให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษา ซึ่งผลการวิจัยจะนำไปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

2. คำถามการวิจัย

โรงเรียนอนุบาลหนองคาย มีกระบวนการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาตามภารกิจอย่างไร และโรงเรียนนำหลักการบริหารใดมาใช้เพื่อการบรรลุผลตามภารกิจของสถานศึกษา

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 ศึกษากระบวนการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาตามภารกิจของโรงเรียนอนุบาลหนองคาย

3.2 ศึกษาหลักการบริหารที่โรงเรียนอนุบาลหนองคายใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อการบรรลุผลตามภารกิจของโรงเรียน

4. ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการดำเนินการดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษากระบวนการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาตามภารกิจที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด 4 ภารกิจ ประกอบด้วย

- 1) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- 2) การดำเนินการระดับชั้นเรียน
- 3) การส่งเสริมสนับสนุนระดับสถานศึกษา

4) กำกับ ดูแลคุณภาพระดับสถานศึกษา และหลักการบริหารที่โรงเรียนใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อการบรรลุผลตามภารกิจของโรงเรียน

4.2 ขอบเขตด้านประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนอนุบาลหนองคาย ตำบลหนองกอมเกาะ อำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย

4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาในการดำเนินการ 4 เดือน คือ ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2552 ถึงเดือน มีนาคม 2553

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลหนองคาย ตามภารกิจที่สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ประกอบด้วย 4 ภารกิจ คือ 1) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) การดำเนินการระดับชั้นเรียน 3) การส่งเสริมสนับสนุนระดับสถานศึกษา 4) กำกับ ดูแลคุณภาพระดับสถานศึกษาและหลักการบริหารที่โรงเรียนใช้ในการบริหารเพื่อการบรรลุผลตามภารกิจของโรงเรียน

5.2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การจัดทำแผน หรือ จัดทำแนวทางหรือข้อกำหนดของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย การจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำสาระของหลักสูตร การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล รวมถึงการบริหารจัดงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากรของโรงเรียนอนุบาลหนองคาย

5.3 การดำเนินการระดับชั้นเรียน หมายถึง การวางแผนการจัดทำโครงสร้างรายวิชาและการออกแบบหน่วยการเรียนรู้พัฒนานักเรียนของโรงเรียนอนุบาลหนองคายให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย

5.4 การส่งเสริมสนับสนุนระดับสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา ครู กรรมการสถานศึกษาและ ผู้ปกครองนักเรียน ร่วมกันพัฒนา จัดสรรงบประมาณ ทรัพยากร และร่วมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้โรงเรียนอนุบาลหนองคายมีคุณภาพตามเป้าหมาย

5.5 กำกับ ดูแลคุณภาพระดับสถานศึกษา หมายถึง การนิเทศ ติดตาม การใช้หลักสูตรการจัดทำระบบประกันคุณภาพภายใน และเตรียมความพร้อมสำหรับการประกันคุณภาพภายนอก รวมถึงการประเมินตัวหลักสูตร ประเมินความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครองและนำผลการประเมินมาปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลหนองคาย

5.6 หลักการบริหาร หมายถึง แนวปฏิบัติที่ผู้บริหารสถานศึกษานำมาใช้ในการบริหารโรงเรียนอนุบาลหนองคายเพื่อเป็นแบบในการนำครู นักเรียนไปสู่เป้าหมายตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

5.7 หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง แผนการหรือมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนแต่ละแห่งจัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และความต้องการของชุมชน

5.8 ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพ ที่รับผิดชอบการบริหารโรงเรียนของรัฐ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ โรงเรียนและ รองผู้อำนวยการ โรงเรียนของโรงเรียนอนุบาลหนองคาย

5.9 ครู หมายถึง ผู้ที่ประกอบวิชาชีพ ซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยวิธีการต่างๆของโรงเรียนอนุบาลหนองคาย ประกอบด้วย ครูผู้สอน วิชาต่าง ๆ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระฯ หัวหน้างานวิชาการ หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หัวหน้างานวัดและประเมินผล หัวหน้าสายชั้น

5.10 นักเรียน หมายถึง ผู้ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียน ตามกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ในช่วงชั้นที่ 2 คือชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ของโรงเรียนอนุบาลหนองคาย

5.11 คณะกรรมการสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2543 ของโรงเรียนอนุบาลหนองคาย ประจำปีการศึกษา 2552 โดยไม่นับรวมผู้บริหารสถานศึกษาและตัวแทนจากครู

5.12 ผู้ปกครองนักเรียน หมายถึง บิดา มารดา หรือผู้ปกครองและรวมถึงบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยเป็นประจำ ในปีการศึกษา 2552

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดหนองคาย ที่มีบริบทใกล้เคียงกับโรงเรียนอนุบาลหนองคาย สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เหมาะสมกับนักเรียนและความต้องการของชุมชน

6.2 ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลหนองคาย นำผลการวิจัยที่ได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เหมาะสมกับนักเรียนและความต้องการของชุมชน

6.3 ครู ได้รับการบริหารจัดการที่ดี ทำให้จัดการเรียนการสอน ได้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เหมาะสมกับนักเรียนและความต้องการของชุมชน

6.4 นักเรียน ได้เรียนรู้ตามความต้องการและได้รับการพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย คุณธรรมจริยธรรม บรรลุตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลหนองคาย